

การศึกษาแนวคิดเรื่องธาตุในพุทธปรัชญาเถรวาท ตั้งแต่ธาตุ ๑ ถึง ธาตุ ๑๘ สรุปเป็นตารางได้ดังนี้

แนวคิดเรื่องธาตุ ในพุทธปรัชญา เถรวาท	พบว่า ได้แก่
ธาตุ ๑	โลกธาตุ
ธาตุ ๒	รูปธาตุ และนามธาตุ
	สังขตธาตุ และอสังขตธาตุ
ธาตุ ๓	อกุศลธาตุ ๓ คือ ๑. กามธาตุ (ธาตุคือกาม) ๒. พยาบาทธาตุ (ธาตุคือพยาบาท) ๓. วิหิงสาธาตุ (ธาตุคือวิหิงสา)
	กุศลธาตุ ๓ คือ ๑. เนกขัมมธาตุ (ธาตุคือเนกขัมมะ) ๒. อพยาบาทธาตุ (ธาตุคืออพยาบาท) ๓. วิหิงสาธาตุ (ธาตุคือ อวิหิงสา)
	ธาตุ ๓ คือ ๑. รูปธาตุ (ธาตุคือรูปภพ) ๒. อรูปธาตุ (ธาตุคือ อรูปภพ) ๓. นิโรธธาตุ (ธาตุคือนิโรธ)
	ธาตุ ๓ คือ ๑. กามธาตุ (ธาตุคือกามภพ) ๒. รูปธาตุ (ธาตุคือ รูปภพ) ๓. อรูปธาตุ (ธาตุคืออรูปภพ)
	ธาตุ ๓ คือ ๑. หีนธาตุ (ธาตุอย่างหยาบ) ๒. มัชฌิมธาตุ (ธาตุอย่างกลาง) ๓. ปณฺธิตธาตุ (ธาตุอย่างประณีต)
ธาตุ ๔	๑. ปรฐวี(ธาตุคือดิน) ๒. อาโป(ธาตุคือน้ำ) ๓. เตโช(ธาตุคือไฟ) ๔. วาโย (ธาตุคือลม)
ธาตุ ๖	๑. กามธาตุ (ธาตุคือกาม) ๒. เนกขัมมธาตุ (ธาตุคือเนกขัมมะ) ๓. พยาบาทธาตุ (ธาตุคือพยาบาท) ๔. อพยาบาทธาตุ (ธาตุคือ อพยาบาท) ๕. วิหิงสาธาตุ (ธาตุคือวิหิงสา) ๖. อวิหิงสาธาตุ (ธาตุคืออวิหิงสา)
	๑. ปรฐวีธาตุ(ธาตุดิน) ๒. อาโปธาตุ(ธาตุน้ำ) ๓. เตโชธาตุ(ธาตุไฟ) ๔. วาโยธาตุ(ธาตุลม) ๕. อากาสธาตุ(ธาตุคือที่ว่าง) ๖. วิญญานธาตุ (ธาตุคือความรู้อารมณ์)

แนวคิดเรื่องธาตุ ในพุทธปรัชญา เถรวาท	พบว่า ได้แก่(ต่อ)
ธาตุ ๖	๑.สุขธาตุ (ธาตุคือสุข) ๒.ทุกข์ธาตุ (ธาตุคือทุกข์) ๓.โสมนัสสธาตุ (ธาตุคือโสมนัส) ๔.โทมนัสสธาตุ(ธาตุคือโทมนัส) ๕.อุpekขาธาตุ (ธาตุคืออุpekขา) ๖.อวิชชาธาตุ (ธาตุคืออวิชชา)
ธาตุ ๗	๑.อาภาธาตุ ๒.สุภธาตุ ๓.อากาศาณัญจายตนธาตุ ๔.วิญญาณัญจายตนธาตุ ๕.อากิณญัญจายตนธาตุ ๖.เนวสัณญานาสนัญจายตนธาตุ ๗.สัณญาเวทยิตนิโรธธาตุ
ธาตุ ๑๘	๑. จักขุธาตุ (ธาตุคือจักขุประสาท) ๒.รูปธาตุ (ธาตุคือรูปารมณ) ๓. จักขุวิญญาณธาตุ (ธาตุคือจักขุวิญญาณ) ๔. โสตรธาตุ (ธาตุคือโสตรประสาท) ๕. สัทธาธาตุ (ธาตุคือสัททารมณ) ๖. โสตวิญญานธาตุ (ธาตุคือโสตวิญญาน) ๗. ฆานธาตุ (ธาตุคือฆานประสาท) ๘. คันธธาตุ (ธาตุคือคันธารมณ) ๙. ฆานวิญญานธาตุ (ธาตุคือฆานวิญญาน) ๑๐. ชิวหาธาตุ (ธาตุคือชิวหาประสาท) ๑๑.รสธาตุ (ธาตุคือ รสารมณ) ๑๒. ชิวหาวิญญานธาตุ (ธาตุคือชิวหาวิญญาน) ๑๓. กายธาตุ (ธาตุคือกายประสาท) ๑๔. โผฏฐัพพธาตุ (ธาตุคือ โผฏฐัพพารมณ) ๑๕. กายวิญญานธาตุ (ธาตุคือกายวิญญาน) ๑๖. มโนธาตุ (ธาตุคือมโน) ๑๗. ธรรมธาตุ (ธาตุคือธรรมารมณ) ๑๘. มโนวิญญานธาตุ (ธาตุคือมโนวิญญาน)

จากการศึกษาแนวคิดเรื่องธาตุในพุทธปรัชญาเถรวาท โดยสรุปมีจุดมุ่งหมายในการอธิบายเรื่อง “ธาตุ” เพื่อให้ผู้ศึกษาได้เป็นบัณฑิต คือ “ผู้ฉลาดในธาตุ” ^{๑๔๑} ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดในพุทธปรัชญาเถรวาท

^{๑๔๑} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๑๒๕-๑๒๖/๑๖๑-๑๖๔.